

Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing

Bevoegdhedenschema Rampenbestrijding algemeen BES

Nederlandse Academie voor
Crisisbeheersing en Brandweezorg
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.nipv.nl
info@nipv.nl
026 355 24 00

Colofon

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze publicatie.

Om deze publicatie te kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren, ontvangen wij graag commentaar en suggesties ter verbetering. Vragen of opmerkingen kunt u sturen naar info@nipv.nl, onder vermelding van Bestuurlijke Netwerkkarten.

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en provincie Noord-Holland, 2025

Auteur(s)	Merijn ten Dam
Contactpersoon	Merijn ten Dam

Datum	2025
Status	handboek
Versie	2025-1

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

1 Bevoegdhedenschema rampenbestrijding algemeen BES

Bedreiging openbare veiligheid algemeen

met inbegrip van Territoriale Zee rond desbetreffende eiland (Besluit grenzen openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba)
met uitzondering van Caribische Zee (zie schema Caribische zee, zeescheepvaart, havens)

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. informatie			
1a. aan de overheid			
1a.1. rampen	1a.1. door eenieder aan de gezaghebber	1a.1. art. 56 Veiligheidswet BES (Vw BES)	
1b. door de overheid			
	1b.1. gezaghebber aan de bevolking	1b.1. art. 54 lid 1 Vw BES	
	1b.2. gezaghebber aan hulpverleners	1b.2. art. 54 lid 2 Vw BES	

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
	1b.3. gezaghebber aan rijksvertegenwoordiger, minister JenV	1b.1. art. 54 lid 1 Vw BES	
1c. overheden onderling			
1c.1. bij ramp (incl. rampen)	1c.1.: gezaghebber, rijksvertegenwoordiger en minister van JenV	1c.1. art. 60 Vw BES	
1c.2. informatieverschaffing aan buitenland			
	1c.2a. minister van JenV aan andere staten, voor zover niet reeds op grond van andere regelgeving deze informatie is doorgegeven	1c.2a. art. 55 lid 2 Vw BES	
2. primaire respons, hulpverlening			
2a. eigen maatregelen	2a. door getroffen inrichting, organisatie	2a. bijzondere wetgeving; zoals art.2 Arbeidsveiligheidswet BES jo. art. 50 Arbeidsveiligheidsbesluit I BES; art. 40 Vw BES (bedrijfsbrandweer)	2a. Wettelijke verplichtingen m.b.t. hulpverlening in het kader van arbeidsveiligheid hebben betrekking op de voorbereiding op eerste hulp/ bedrijfshulpverlening.
2b. hulpverlening door hulpverleningsdiensten, gemeente en regio (en regionale politie);			

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
voor geneeskundige hulpverlening, zie aldaar			
	2b.1. brandweer	2b.1. art. 27 Vw BES	
	2b.2. politie	2b.2. art. 5 Rijkswet politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba	

3. bevoegdheden gezaghebber

3a. normale bevoegdheden op lokaal niveau: - gezag over de brandweer - lichte bevelsbevoegdheid (licht: in tegenstelling tot art. 178 Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba)	3a. gezaghebber	3a. art. 175 Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wol BES)	3a. Lichte bevelsbevoegdheid; voor beperking grondrechten, zie schema openbare orde. Oppperbevel brandweer noodbevoegdheid. check
3b. noodbevoegdheden op lokaal niveau: - noodbevel - opperbevel - noodverordening	3b. gezaghebber	3b. - art. 178 Wol BES - art. 53 Vw BES - art. 179 Wol BES, zie verder onder 7d	3b. Deze noodbevoegdheden worden vormvrij in werking gesteld. Oppperbevel ex art. 53 Vw BES is een nadere invulling van art. 178 Wol BES, dus afwijking van wetgeving met uitzondering van de Grondwet is mogelijk. Oppperbevel houdt in dat een hiërarchie ontstaat die er normaal niet is. De Wet openbare lichamen BES wordt gebruikt voor de relatie met burgers/bedrijven; art. 53

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			Veiligheidswet BES voor de relatie met bij de rampenbestrijding betrokken organisaties. Volgens het beginsel van subsidiariteit ligt interventie in een functionele keten in beginsel bij het hoger gezag in die keten, meestal de minister in kwestie; de gezaghebber kan verzoeken dat die minister optreedt en hij past dan dus in beginsel zijn opperbevel niet toe. <u>Ongeschreven noodrecht</u> Indien de wettelijke normale bevoegdheden of noodbevoegdheden niet toereikend zijn, kan ongeschreven noodrecht toegepast worden.. Toepassing van ongeschreven recht is een door de rechter geaccepteerd instrument, mits aantoonbaar proportioneel en subsidiair.
3c. beperken bewegingsvrijheid, bijv. vertoeven in de open lucht (zoals avondklok), verboden gebied (zoals weren ramptoeristen)	3c. gezaghebber	3c. art. 178 en 179 Wol BES	3c. bewegingsvrijheid is niet grondwettelijk gewaarborgd, dus er is geen beperking van een grondrecht. Beperking van uitsluitend door internationaal recht beschermde mensenrechten, zoals bewegingsvrijheid, is mogelijk. Zie verder voor relatie grondrechten: schema openbare orde (openbare orde).
3d. bestuurlijke ophouding	3d. gezaghebber	3d. art. 158 en 180 Wol BES	
3e. evacuatie	3e. gezaghebber, zie ook onder 8	3e. art. 179 Wol BES	art. 180: indien groepen van personen onderdelen van een noodbevel (art. 178) of noodverordening (art. 179) niet naleven.

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
3f. algehele operationele leiding	3f. operationeel leider, aangewezen door Rijksvertegenwoordiger	3f. art. 59 Vw BES	3f. operationele leiding wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van de gezaghebber en binnen de door hem gestelde grenzen. Operationele leiding houdt in dat een hiërarchie ontstaat die er normaal niet is. Er kan niet één operationeel leider aangewezen worden voor de drie eilanden, alleen per eiland (openbaar lichaam). De gezaghebber zou ook zelf op basis van zijn opperbevel een operationeel leider kunnen aanwijzen (zie 3b). Het opperbevel maakt het mogelijk af te wijken van wetgeving, dus ook van de reguliere hiërarchie binnen de verschillende hulpverleningsketens.
3g. onteigenen bij brand orkaan of watersnood (indien ogenblikkelijke inbezitting volstrekt noodzakelijk wordt geacht)			3g. In tegenstelling tot vorderen/onteygenen op basis van staatsnoodrecht is deze onteigening vormvrij. Zie verder voor vorderen/onteygenen bevoegdhedenschema Schaarste algemeen
	3g.1. hoogste burgerlijke of militaire overheid ter plaatse	3g.1. art. 94 lid 1 Onteygeningswet BES	
3g.2. in geval van (dreigende) orkaan	3g.2. ook gezaghebber	3g.2. art. 94 lid 2 idem	
3g.3. in geval van (dreigende) watersnood,	3g.3. ook minister wie het aangaat, of een door deze gemandateerde functionaris	3g.3. art. 94 lid 3 idem	

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
4. bijstand			
4. Voor uitwerking van procedures van bijstand zie het Handboek crisisbeheersing Caribische delen van het Koninkrijk.			
4a. aan eiland	4a.1. verzoek gezaghebber aan Rijksvertegenwoordiger	4a.1. art. 58 lid 1Vw BES	
	4a.2. Rijksvertegenwoordiger aan andere gezaghebbers, of aan betrokken minister of minister Defensie	4a.2. art. 58 lid 2 Vw BES	4a.2. Er wordt voldaan aan verzoek van Rijksvertegenwoordiger, tenzij dringende redenen zich daartegen verzetten.
4b. bijstand en steunverlening door krijgsmacht, zie schema defensie			
4c. bijstand in VN-verband	4c. coördinatie door UN-OCHA – <i>United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs</i>	4c. UN Resolution 19 december 1991, 46/182	4c. Noodhulpverlening door de NAVO (<i>Euro-Atlantic Disaster Response</i>) vindt plaats onder coördinatie van OCHA.
5g. grensoverschrijdende politieke samenwerking en bijstand (ook bij rampen), zie schema justitie			

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
5. internationale coördinatie			
5a. bestrijdings- maatregelen bij (dreigende) industriële ongevallen met grensoverschrijdende gevolgen	5a. minister van JenV, betrokken bevoegd gezag	5a. art. 11 lid 2 Verdrag van Helsinki	5a. Voor BES eilanden niet relevant.
6. centralisatie: aanwijzingen, vernietiging/ schorsing, opschorten noodverordening, overname			
6a. nationale organisatie (ten behoeve van crisisbeheersing in brede zin, inclusief rampenbestrijding) - Ministeriële Commissie Crisisbeheersing MCCb - Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing ICCb - Nationaal Crisiscentrum NCC en Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie NKC - Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum LOCC	6a. n.v.t.	6a. Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming 2022 (heeft geen wettelijke basis), Instellingsbesluit ministeriële commissie Crisisbeheersing (Stcrt. 2022, 4302072)	
6b. aanwijzingen aan gezaghebber inzake rampenbestrijding	6b. Rijksvertegenwoordiger	6b.art. 59 en art 63 lid 1 Vw BES	

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
6c. instructies/opdracht aan Rijkvertegenwoordiger inzake het geven van aanwijzingen aan gezaghebber	6c. minister van JenV		
		6c.1. op grond van relatie minister – Rijkvertegenwoordiger: art. 205 Wol BES	6c.1. In overleg met minister BZK.
		6c.2. art. 63 lid 2 Vw BES *	
6d. noodverordening: bekrachtiging eilandraad, beroep gezaghebber bij Rijkvertegenwoordiger tegen niet-bekrachtiging; opschorting door Rijkvertegenwoordiger zolang noodverordening niet bekrachtigd is	6d. eilandraad, gezaghebber, Rijkvertegenwoordiger	6d. art. 179 lid 2-6 Wol BES	
6e. vernietiging en schorsing	6e. bij Koninklijk Besluit	6e. art. 220 Wol BES jo. afd. 10.2.2 en 10.2.3 Algemene wet Bestuursrecht	
6f. voorzien in uitoefening bevoegdheden gezaghebber en Rijkvertegenwoordiger krachtens Veiligheidswet (‘overname’)	6f. minister van JenV	6f. art. 64 Vw BES*	
7. centralisatie: besluit tot evacuatie			7. Op basis van paragraaf 2 van Coördinatiewet uitzonderingstoestanden en hoofdstuk 5 van

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
(zie ook 3f)			Invoeringswet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn bevoegdheden uit staatsnoodrecht overeenkomstig van toepassing op de BES-eilanden. De Wet verplaatsing bevolking (Wvb) kan ook worden toegepast bij verplaatsingen op grote schaal, welke niet zijn gebaseerd op een evacuatiebesluit (art. 2c Wvb*).
	7a. minister van JenV	7a. art. 2a jo.2d Wet verplaatsing bevolking (Wvb)*	
	7b. Rijksvertegenwoordiger of gezaghebber krachtens machtiging minister van JenV	7b. art. 2b jo. 2d Wvb*	
8. afstemming tussen ministers	8. andere ministers met minister van BZK	8. art. 61 Vw BES	

Consulaten in Caribisch Nederland

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
Betreden van een ambassade en dienstwoning, consulaat, gebouw van internationale organisatie (incl. de terreinen hiervan)	Vertegenwoordigers van het land van ontvangst mogen uitsluitend het betreffende terrein betreden en het gebouw binnengaan nadat toestemming	art. 22, 30 Verdrag van Wenen van 1961 inzake diplomatiek verkeer (Vienna Convention on diplomatic relations, Trb. 1962, 101),	Deze gebouwen bevinden zich op Nederlands grondgebied, maar de onverkorte toepassing van Nederlandse wetgeving stuit af op internationaalrechtelijk verankerde immuniteiten en privileges.

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
	hiertoe is verkregen van het hoofd van de zending resp. van de betreffende internationale organisatie; indien contact niet mogelijk is, beslist de directie Protocol en Gastlandzaken DPG) van het ministerie van Buitenlandse Zaken (bereikbaar rechtstreeks of via NCTV/DB3)	art. 31 Verdrag van Wenen van 1963 inzake consulaire betrekkingen (Vienna Convention on consular relations, Trb. 1965, 40) t.a.v. internationale organisaties wordt dat per organisatie afzonderlijk overeengekomen in een zetelverdrag	Volgens het Verdrag inzake consulaire betrekkingen wordt toestemming verondersteld <i>in case of fire or other disaster requiring prompt protective action</i> (dat geldt dus voor consulaten). In het Verdrag inzake diplomatiek verkeer is deze clausule uitdrukkelijk niet opgenomen; daar kan dus geen sprake zijn van veronderstelde toestemming (dit geldt dus voor ambassades). Consulaten op Bonaire: Colombia, Portugal, Spain en Venezuela.

luchtvaart (sluiten luchtruim)

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. om redenen van openbare veiligheid en om andere dringende redenen			
	1a. minister van IenW	1a. art. 23 Luchtvaartwet BES	
1b. om redenen van militaire noodzaak	1b. idem	1b. idem	
1c. in buitengewone omstandigheden	1c. idem	1c. art 24 idem	

1d. om redenen van openbare orde en veiligheid

1d. gezaghebber

1d. art. 178 Wol BES; art. 53 Vw BES

4c. een besluit tot sluiten van het luchtruim is voorbehouden aan het centrale gezag. De gezaghebber kan formeel afwijken van de Luchtvaartwet BES, maar toepassing van de beginselen van het noodrecht, in het bijzonder subsidiariteit, houdt in dat hij niet zelf tot sluiting besluit maar een verzoek tot sluiting richt tot de minister van IenW. De gezaghebber past dan dus in beginsel zijn bevoegdheden niet toe.

*) Inwerkingstelling bij Koninklijk Besluit, hetzij separaat, hetzij nadat de beperkte of algemene noodtoestand is afgekondigd (Coördinatiewet uitzonderingstoestanden), tenzij urgentie onverwijlde inwerkingstelling noodzakelijk maakt (dan: op grond van ongeschreven recht).

NB 1. Het belang van openbare veiligheid volgens het recht omvat twee vitale belangen die beleidsmatig worden onderscheiden: fysieke veiligheid en ecologische veiligheid.

NB 2. Hoewel de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag bedoeld is voor handhaving van de openbare orde, is volgens de wettekst deze wet ook te gebruiken voor handhaving van de openbare veiligheid, zie voor deze noodbevoegdheden het schema openbare orde.